

Fèlix Colomer: “Quan la gent té documentals a l’abast, se’ls mira... i repeteix!”

quaderndelesidees.press/quan-la-gent-te-documentals-a-labast-sels-mira-i-repeteix/

December 18, 2017

Fèlix Colomer (Sabadell, 1993) estudia cinema a l’ESCAC, l’Escola Superior de Cinema i Audiovisuals de Catalunya, on s’especialitza en muntatge. És muntador de pel·lícules documentals com **Peret i l’origen de la rumba catalana** o *Et toca a tu*. Ha format part de l’equip de muntatge d’**El rey de la Habana**, d’Agustí Villaronga, i de **No quiero perderte nunca**, d’Alejo Levis. *Sasha* és la seva primera pel·lícula com a director, realitzada com a projecte de final de carrera, i guanya premis allà on va. A Sabadell, una sala comercial el va programar al principi de l’estiu, i el boca a orella va ser tan fort que la programació va passar d’una a tres setmanes.

Com neix i com es realitza un documental com *Sasha*?

Sasha neix com un projecte de final de carrera. Jo sóc estudiant de l’ESCAC i quan fas quart curs pots triar de fer un projecte documental, una ficció, un curtmetratge o fins i tot un pilot d’una sèrie. Jo sempre havia tingut l’ímpetu de voler fer un documental, tot i que la meva especialitat és el muntatge, i tot i així m’animo a tirar endavant una idea com a director d’un documental, i agafo el cas del *Sasha* perquè és un cas que tinc molt proper: la família que l’acull aquí són els meus tiets i fa sis anys que he tingut l’oportunitat de conèixer-lo. Havia tingut altres idees abans però no eren bones, no anaven enlloc, i aquí veig que aquesta pot tenir un fil conductor molt bo, una història, un personatge, unes contraposicions entre famílies, coses que agraden als professors, i ben aviat ho presento. Vaig fer un petit tràiler aprofitant l’acollida d’hivern (l’acollida d’abans de la d’estiu, que és quan es grava la pel·lícula) i una presentació oral. Finalment som uns quants que presentem documentals, i n’escullen quatre i ens donen uns diners per rodar la pel·lícula. Tot i que aquests diners eren insuficients: vam fer una

molta sort amb el Sasha, perquè li podies posar una càmera a vint centímetres de la cara i ell ni s'immotava. Això ens va facilitar molt la feina, perquè normalment quan un nen d'aquesta edat veu una càmera, comença a saludar i a fer el tonto, o al contrari, es posa tens i el resultat és com molt «ficcional». L'èxit de la nostra pel·lícula es basa en la naturalitat d'en Sasha. Amb tot, ens van sortir les típiques dificultats de rodar amb nens: es cansen i perden ràpidament la concentració. L'escena del gronxador va costar, perquè preferien anar a jugar que quedar-se xerrant. Ho has de deixar estar i intentar-ho un altre dia.

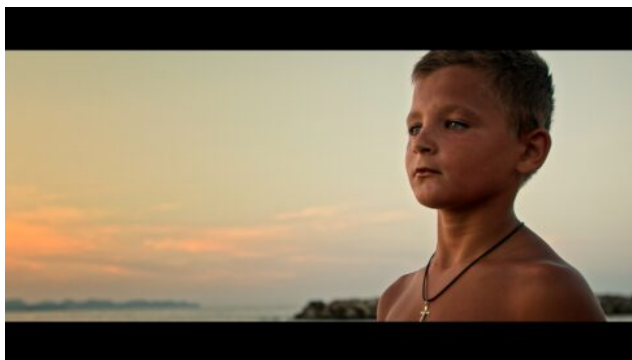

Foto: *En Sasha* de Fèlix Colomer.

El punt de partida és l'acollida d'un nen.

El punt de partida i d'arribada és en Sasha, un nen ucraïnès que ve aquí periòdicament, dins el marc d'un programa d'acollida, i que per això té dues vides diferents: té dues cases, dues famílies, dues mares... El documental comença jugant amb la primera pregunta que es fa tothom: això és bo o no és bo per a ell? És la pregunta que fan totes les famílies que contacten amb la ONG responsable del programa: acollir un nen ucraïnès aquí és ensenyar-li una piruleta i treure-li, o és ensenyar-li uns valors, una cosa que s'emporta allà i la posa en pràctica? La pregunta de la pel·lícula és aquesta. Crec que la pel·li conclou que sí que és útil per a ells, tot i que hi ha algunes escenes, algunes frases, algunes coses, que juguen en contra d'aquesta visió, perquè cert és que és una situació complexa, però jo crec que positiva. I això que el documental, com que se centra en les vivències d'en Sasha, no ensenya tota la feina que fa la ONG fora del que és estrictament l'intercanvi: el seguiment a llarg termini, el seguiment escolar en relació amb l'escola d'allà, etcètera.

La pel·lícula genera molt debat, i ha sigut molt interessant fer col·loquis després d'algunes projeccions. Estic molt content d'haver fet una pel·lícula que no s'acaba quan marxas a casa, sinó que genera preguntes, et fa venir ganes de buscar coses o de parlar amb no sé qui per entendre millor com funciona o per compartir la teva opinió. Això per mi és molt maco.

Foto: Fèlix Colomer.

Sota el tema principal hi ha un tema menor que és el de la violència: el debat entorn de la pràctica de la boxa està present en tot moment entre la mare i el nòvio, i també el trobes amb la guerra que estan patint a Ucraïna.

Esclar, perquè en el fons la història del nano d'allà que ve a passar un temps aquí no és cap història, d'acord? Tens una història quan tens un protagonista i un conflicte, algú que té uns objectius difícils i el repte d'assolir-los o de fracassar. El tema de la guerra bàsicament el tenim gràcies a la noia que arriba del front. En Sasha viu a Nikopol, just a la frontera de la zona que ha envaït Rússia, però a la zona segura gràcies al riu que fa de frontera. Ens vam adonar que hi havia un camp de refugiats en el seu poble, de gent pro-Ucraïna provinent d'aquella zona. Vam anar un dia a aquell camp cercant algú que pogués explicar al Sasha que el seu país està en guerra, i ens trobem amb aquesta noieta que és com una princesa perfecta, i entre ells hi ha una complicitat immediata i tota l'estona estan jugant plegats. Aquesta nena és genial, per mi és de lo millor de la pel·lícula, li explica el que és la guerra a en Sasha però amb la visió pròpia d'una nena. Trobo entranyable la manera com ho explica, la guerra vista per una nena i explicada a un nen: no tenim aigua, som pobres, estem separats del pare... Ella acaba d'arribar a Nikopol, el seu pare s'ha quedat a casa per por que l'hi prenguin els soldats. Allà segueix la guerra tot i que ara no hi han enfrontaments.

El tema de la boxa ens va resultar genial perquè confronta directament dues famílies al voltant del nen: l'una creu que és el millor per a ell i diu que l'hi apuntarà, l'altra ho veu fatal perquè veu aquell nen que viu a una zona conflictiva i a més li ensenyen a pegar quan ja ho està fent. Potser és així, o potser no.

De fet amb això ens va passar el següent: la segona vegada que vam anar a Ucraïna, dos dies abans de tornar cap aquí, vam preguntar a la seva mare, la Mama Ola, si al final en Sasha aniria a boxa o no, perquè si fos que sí, nosaltres ho voldríem gravar abans de marxar. I ella ens va contestar que no ho sabia, que ho havia dit per dir però que potser

no ho faria, o potser més endavant. Llavors nosaltres vam trobar un club de *kickboxing* al centre, vam portar els tres nens i van fer una classe que vam gravar. Bé, va ser una classe caòtica i el professor va acabar fart d'ells perquè es portaven fatal, anaven mal vestits i mal equipats, però ell havia sigut un nen orfe, i ara ensenyava boxa per educar els nens amb uns valors. De fet, mentre practicaven, ell els anava recordant que estudiessin, que no havien de parar mai de fer-ho, vull dir, totalment el contrari del que imaginava la família d'aquí. No van anar més enllà d'aquesta classe i per això vaig descartar posar aquesta escena a la pel·li: si haguessin continuat sí que tindria sentit ensenyar-la, encara que fos provocada per nosaltres, però com que no va haver-hi continuïtat, hagués sigut manipulació per part meva. Tot i que l'escena és molt divertida [riu] i si algun dia fem un DVD s'hi podria posar! [pensa] Tot i que està muntada, però la vam descartar.

L'altre problema amb aquesta escena és que, posada així al final de la pel·lícula i sense les explicacions del professor, que era un bon tio, sembla que mati el possible missatge de la pel·li, i que estigui dient que els moments viscuts a Catalunya no serveixen per a res un cop el Sasha torna a Ucraïna. I no és així, però al mateix temps tampoc volíem difondre la idea falsa que aquí és millor o superior a allà. Des d'un punt de vista estrictament econòmic evidentment que sí, però quan ell està allà se'l veu molt feliç... El que hem intentat fer és en tot moment presentar les coses des del punt de vista d'en Sasha. La seva visió: per això la càmera està a la seva alçada i hem inclòs una veu en *off* amb els seus pensaments. Per tant, el més important és què sent ell i com veu les coses. I com que ell no té cap trauma de marxar d'un lloc ni de tornar de l'altre, ho viu amb una naturalitat molt bona, tot i que quan està aquí troba a faltar els d'allà i a la inversa, ell ho ha fet des de petit i ho viu molt bé. Pot ser que en el cine els espectadors s'emocionin amb algunes escenes, però veus que ell no plora, ho viu tranquil, i quan és a Ucraïna no està trist, en cap moment. I de fet la pel·lícula acaba amb els tres nens cridant al riu amb una sensació de llibertat absoluta, i els veus feliços d'estar junts, com dient «quan estem junts és quan som més feliços».

Foto: Fèlix Colomer rebent un premi al FIC CAT.

Impacten les imatges, ahora molt properes i molt estètiques: tan properes, de fet, que si no fos per la seva gran qualitat, hom diria que el documental està fet amb una càmera oculta. També has triat compondre una música original. Quina importància té l'estètica en un documental com aquest?

Han sigut moltes hores de preparació, de decidir què gravar, com, en quin format, triant l'estètica, els colors, la música... Al principi vam muntar la pel·lícula posant-hi músiques i cançons que ens agraden. El muntador té molta oïda, jo no tanta, però vam aconseguir alguna cosa que ens agradés, i després vam encarregar una música original presentant aquest primer assaig com a guia per al compositor. Finalment la banda és d'en Joaquim Badia, un crack que estudia composició de música per al cinema al Berklee College of Music. Ell es va estrenar amb nosaltres i ara ja ha fet unes pel·lícules de ficció a més gran escala. Va gravar amb instruments reals a Londres. Ens ha fet unes músiques excepcionals, la majoria són contemplatives, i n'hi ha una que és diferent, com més de videoclip, de quan en Sacha arriba aquí i desfilen totes les coses xules que fa: jugar a futbol, anar amb barca, veure els petards de Sant Joan, pixar a les roques. Aquella cançó és un rock amb lletra que diu que quan ho tens tot, millor no pensar en el que pot venir demà. Però tret d'aquest moment més frenètic, en conjunt crec que la música es deixa notar poc, la qual cosa entenc que és bona, perquè la música és un problema en el documental, en el sentit que si la fas molt present sembla que estiguis provocant determinades emocions fent servir un artifici més que la història real.

És curiós que el documental generi tantes emocions quan la manera de filmar és tan freda, tan objectiva.

La mateixa paraula «documental» ja connota negativament, com un gènere menor: una pel·lícula amb menys pressupost, menys potent, etc. Però fixa't que a Netflix hi ha seixanta milions d'usuaris que veuen documentals. El programa de documentals de TV3, *Sense ficció*, té una audiència brutal, és un dels programes més vistos. Això vol dir que quan la gent els té a mà, se'ls mira, i repeteix! TV3 ha apostat per posar el documental en *prime time*, i funciona. Si els hagués amagat en un canal menor, no tant. Aquest és el problema amb les sales de cine: la gent no va a veure documentals al cine perquè no n'hi ha, o a la sala més petita i en uns horaris poc pràctics.

Des de que vaig entrar a l'ESCAC vaig començar a fer campanya a favor del gènere documental. Em miro tots els que puc —i me'n falten molts per veure encara!— perquè trobo que té un plus d'emoció: si una bona pel·li de ficció et pot emocionar, el documental sempre aporta aquest plus d'aquesta cosa que estàs veient i desperta emocions, perquè a més a més és real, està passant de veritat, aquesta gent no són actors. Crec que l'èxit de *Sasha*, aquí a Sabadell per començar, mostra que el documental és un gènere que agrada molt. Simplement els cinemes no hi aposten. A mi m'agradaria que la meitat de la cartellera d'una sala fos de documentals.

Crec que la gent encara identifica el documental amb el típic programa avorridíssim d'animals —tot i que alguns estan molt bé!—. No relaciona el documental amb una història humana, i amb una ficció sí que ho fa. Som humans i com a tals ens emociona veure què els passa als nostres pròxims. Doncs quan la gent veu un documental, per aquesta raó ningú et dirà que no li agrada. Perquè és una tonteria equivalent a dir «no

m'agrada el cine espanyol», quan té coses molt bones! Vaig estar a DocsBarcelona i vaig aprofitar per veure tres documentals cada dia: molt sovint estava sol a la sala o gairebé, i el que passava per la pantalla era brutal! Molt millor que la pel·li comercial del costat!

La teva primera obra està tenint molt bona crítica i també és un èxit de públic. Quin recorregut està fent?

Vam fer una presentació per als amics i mecenes als cinemes Verdi de Barcelona fa tot just un any. Després durant un any hem estat a festivals, i mentre la pel·lícula fa aquest circuit no la pots estrenar comercialment perquè els festivals llavors no la voldrien. El primer festival al qual ens vam presentar va ser la Seminci de Valladolid, que és un dels millors festivals d'Espanya —vam començar molt fort i molt il·lusionats!—, i no només ens van seleccionar sinó que vam guanyar una menció especial. Això va fer que es comencés a parlar de la pel·lícula, vam rebre mostres d'interès, TV3 ens va fer un reportatge al *Telenotícies vespre*, i vam anar a festivals a Austràlia, a Mèxic, per diferents llocs d'Espanya, i al juny vam guanyar el premi al Millor Documental al FIC-CAT, que és un festival només de pel·lis catalanes, de tot tipus. A l'agost anem a Palermo, després a Estònia, i està previst que algun dia passi pel Canal 33 de Televisió de Catalunya.

Sébastien Bauer

- Fèlix Colomer
- Sébastien Bauer

França, 1972. Membre del Consell de Redacció des del n°205. Director des del n°209. Professor associat a la Toulouse Business School, ha creat i coordina un programa de creació d'start-ups amb impacte social i mediambiental anomenat Social Innovation and Change. També ensenya filosofia i antropologia del management.

